

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענייני דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

בס"ד | גליון 245 | שנה ה' | פרשת תצוה - זכור | שנת תשע"ח

יתור בגדים בכלי מתכות

איתא בגמ' בזבחים (ט, א) דאמר רבא א"ד חסדא וכו' שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות וכו'. יל"ע לרבא אם השיעור של ג' על ג' זה כמו בטומאה, וממילא יהי חילוק דבגד של שק ועור ששיעורן גדול יותר לענין טומאה ה"נ לגבי יתור בגדים לא יפסול אלא בשיעורן, או דלמא כיון דג' על ג' חשוב שיעור בגד ממילא בכל המינים סגי דליהוי יתור בגדים, ועי' במקדש דוד סי' ל"ו.

ולענין כלי מתכות אי מקרי יתור בגדים נראה עפ"י מש"כ בר"ש ריש אהלות פ"א מ"ב וכן בתוס' נזיר דף נ"ד ב' (ד"ה ת"ש) דכלי מתכות מקרי בגד מדכתיב ואלה הבגדים וגו' וקא חשיב ציץ שהוא טס של זהב ה"נ לגבי יתור בגדים י"ל דהוי יתור, ולפי"ז כהן הלובש בתי עינים ממתכת הוי יתור בגדים, ואמנם משום שנחלשה ראייתו אין לפסול כהן שנצרך לכך דבמה שנחלשה ראייתו מעט אינו נעשה בעל מום.

אמנם יל"ע כמה הוא השיעור בכלי מתכות כדי שיחשב בגד, דהא חזינן שהציץ שהיה רחבו דק ב' אצבעות כבד נקרא בגד, אמנם יתכן דלגבי יתור בגדים גם בגד מתכות צריך שיעור ג' על ג' כמו בשאר בגדים אם נימא שאין זה תלוי בקבלת טומאה כמו שנסתפקנו לעיל, ורק הציץ הי' לו חשיבות בשיעורו שנאמר בו ולא גרע מצלצול קטן דחשיב ומהאי טעמא גם טבעת תיחשב יתור בגדים אפי' שאין בה ג' על ג' דהא חשיבא. (אילת השחר זבחים יט, א)

ריצוי ציץ

ונשא אהרן את עון הקדשים. יל"ע בהא דציץ מרצה אם זה דוקא כשמונח על כה"ג צדיק, אבל ציץ שעל כה"ג רשע [כמו שהי' הרבה צדוקים בבית שני] לא מרצה א"ד מ"מ הציץ מרצה? (אילת השחר זבחים כג, א)

מכנסים מרושלין

זבחים יח, א ת"ר היו מרושלין מסולקין וכו' ופרש"י מרושלין נגררין בקרקע, מסולקין מן הקרקע מתוך שהם קצרים. ולפירושו מיירי הכא רק על אורך הכתונת, ולכא' ה"ה באורך הבית יד דשיעורו עד פס ידו כמ"ש הרמב"ם בפרק ח' מכלי המקדש הי"ז אם הי' ארוך או קצר מזה איכא האי דינא.

ויש לומר דודאי במכנסיים דכתיב בהו לכסות וגו' צריך שיכסה בפועל ולא יועיל כשהן מקופלין ע"י אבנט, אבל בשאר בגדים אין קפיידא שבשרו יהי' מכוסה כיון שלא נאמר בהן לכסות רק צריך שילבשם וזה נקרא לבישה.

ואין להקשות א"כ למה פוסל כשיש דבר חוצץ בין הבגד לבשר ולא נימא דלא גרע מאם לא הי' לבוש כלל במקום זה, דלגבי חציצה היות ואפי' אם נחשוב כאילו הוא לבוש במקום הזה מ"מ הרי יש דבר החוצץ, משא"כ מ"מ הרי יש דבר החוצץ משא"כ כשאין דבר החוצץ חשבינן לי' שפיר כאילו הוא לבוש בבגד גם במקום ההוא. (אילת השחר זבחים שם)

שכר הבגדים

מציינו שני מקומות בתורה שקבל אהרן שכר מיוחד על מעשיו. אחד דבר זה ששתק וקבל שכר על שתיתקו ועוד מציינו על מה שנאמר וראך ושמח בלבו זכה לחושן שנתון על לבו כמו שהביא רש"י בפר' תצוה.

והבדל גדול יש ביניהם כי החושן זה שכר לו ולזרעו עד סוף כל הדורות שהיה לו חושן וכפר על כל בני ישראל, וכאן זכה לדבר אחד שנתייחד שמו בפרשה זו.

ויש לומר דההבדל ביניהם הוא כי להתחזק מחמת קידוש השם קל יותר, מאשר להרגיש שמחה אע"פ שרואה שהשני יגדל ממנו. (אילת השחר זבחים קטו, ב)

דין כיסוי במכנסים

בגמ' שם כאן שסילקן ע"י אבנט ופרש"י דכשרין דהא איתנהו, והיינו דיש בבגד את כל השיעור.

וקשה מה מועיל מה שיש בבגד את כל השיעור אם אין הכהן לובש את כל מה שצריך להיות לבוש בכתונתו, ודומה לציצית דכשאינו לבוש באופן שמכסה את גופו אלא מקופל על צוארו אינו חייב בציצית, ולא מועיל מה שיש בבגד שיעור טלית כיון שאינו לבוש בו, [עיי' משנה ברורה סי' ח' סק"ג] וכן כאן למה מספיק מה שיש בבגד את השיעור אם הבגד מקופל ואינו מכסה את כל אורך גופו, וכמו שילבש מכנסיים מקופלים שאינם מגיעים עד ירכים הרי לא יועיל כיון שאינו לבוש כמו שאמרה תורה?

הודעה

גליון פר' כי תשא יצא בס"ד רק דרך קובצי הגליונות.

בקשה גדולה

לקראת חג הפסח לבקשת רבים אנו רוצים להוציא גליון 'משנת החינוך' ח"ב הוראות והדרכות ממרן רבנו זצ"ל על עניני חינוך. וע"כ אנו פונים ומבקשים למי שיש בידו הוראות הדרכות ומכתבים שישלח לנו בהקדם לזיכוי הרבים

שיחת רבנו בכולל פוניבו' ערב פורים תש"ס

בעצם אין דבר יותר חשוב מלימוד התורה. בפרט אצל בני תורה זה העיקר. עיקר החיזוק שלהם הוא לימוד התורה, ומצינו באמת ג"כ שבזמן שהיו הצרות ה' מרדכי הצדיק יושב עם התלמידים ולימד הלכות קמיצה. ובא המן וראה שהוא יושב ולומד. וכשראהו מרדכי תיכף עמד והתפלל.

וכשגמר את התפילה, שאל אותו המן מה הם עושים כאן?

אמר לו שבזמן שהיה בית המקדש קיים היה מביאין מנחת העומר והיות צריכין לקמצה, ולימד עמהם האיך קומצין, אמר המן שהוא רואה שהקומץ הזה - הלכות קמיצה, ניצח את העשרה אלפים ככר כסף שאמר לשקול על היהודים לאבדם.

הוא הכיר שהזכות הזה של לימוד התורה של הלכות קמיצה זה ניצח, **רואים שאפי' המן הכיר את הגדלות של לימוד התורה שזה גדול עד כדי כך!**

וגם אח"כ כתוב, שקיימו וקיבלו, ומה העיקר שקיבלו אומרים חז"ל שהי' כאילו מתן תורה, דכמו שבזמן מעמד הר סיני היה קבלת התורה, גם אז היה עוד פעם כאילו קבלת התורה.

ובכל זאת רואים דבר תמוה קצת, דהמ"ב..... מביא בשם הלבוש את החילוק בין חנוכה לפורים. דבחנוכה אין דין משתה ושמחה רק הלל והודאה, ובפורים יש דין משתה ושמחה, ומפרש למה?

משום שבחנוכה היתה הגזירה על הדת ולא להרוג אותם, ואדרבה רצו שיחיו רק שיקבלו את הדת שלהם. ולא יקיימו את המצוות. לא ילמדו תורה ולא יעשו מילה, משא"כ בפורים רצו להרוג את היהודים והיות שרצו להרוג, לכן גם הגוף צריך להשתתף בהודאה ועושים משתה ושמחה.

אמנם זה טעם למה עושים משתה ושמחה.

אבל הרי עיקר המצוה בפורים זה משלוח מנות ומתנות לאביונים, ומה זה? למה תקנו את זה בפורים, ואם משום קבלת התורה היה צריך להיות שיקבלו עליהם איזה דבר למצוה כמו שמצינו בחנוכה, שתקנו הדלקת הנר.

ובפורים שלא שייך נר וכדו', יקבלו עליהם איזה מצוה אחרת. ולא מודגש כ"כ דבר זה. אמנם גם בפורים אומרים על הנסים, והלל - אומרת הגמ' שקריאת המגילה היא במקום הלל "קרייתא זו היליא" אבל בכל זאת

לא מדגישים כל כך את ההלל והודאה, רק העיקר כתוב במגילה משתה ושמחה, משלוח מנות ומתנות לאביונים, ולא מדגישים לימוד התורה כל כך. וזה תמוה קצת למה לא מדגישים לימוד התורה הרי לימוד התורה זה

העיקר, דבלי זה לא מתחיל שום דבר. ואפי' המן הכיר שלימוד התורה ניצח, וא"כ לימוד התורה היה דבר גדול מאד. ובכל זאת לא מודגש את לימוד התורה בפורים, ולדאבונינו, לא רק זה, אלא לא מנצלים את הזמן, ואפי' חז"ל אומרים חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ולא מודגש כ"כ את לימוד התורה, והרי זה צריך להיות העיקר?

ובחג השבועות שהיה קבלת התורה, אז עד היום משתדלים עד כמה שאפשר להרבות בלימוד התורה, ובשביל זה אפי' יושבים כל הלילה ולומדים, וגם אם אין ניעורים בלילה עכ"פ מתחזקים בלימוד התורה. וכאן שכתוב קיימו וקיבלו, שהי' כאילו מתן תורה חדש, קבלת התורה! אם זה קבלת התורה הרי צריך להתחזק בתורה, והיכן הקבלת התורה כאן? להשתכר?! עד דלא ידע בין ארור המן וכו', ועכ"פ לא נמצא שידגישו כ"כ את לימוד התורה,

והרי היה צריך להתחזק בלימוד התורה כמו בשבועות. דבשבועות קיבלו את התורה מתוך כפי' ובפורים קיבלו את התורה באהבה, א"כ כ"ש שצריך להשתדל בלימוד התורה. ולמעשה עושים דבר אחר לגמרי משתה ושמחה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים?

וצ"ל כך: דהנה בחלק התורה יש ב' חלקים: א' בין אדם למקום, ב' בין אדם לחבירו, וכאן מודגש בעיקר החלק של בין אדם לחבירו, משלוח מנות ומתנות לאביונים, ובעצם הרבה יותר קשה החלק של בין אדם לחבירו, מהחלק של בין אדם למקום, דבבין אדם למקום אפשר לקיים יותר בנקל, משא"כ בבין אדם לחבירו, יש מדות שמאד מטרידים את האדם לקומם אותו

שעי"ז תהי' קנאה ושנאה, ולהיפך כדי להתחזק נגד זה צריך לעשות הפוך, שיתחזק בדברים שבין אדם לחבירו.

ובאמת בבין אדם לחבירו יש ג"כ שני חלקים, יש ואהבת לרעך כמוך, ויש מה שאומר הלל דמה דעלך סני לחברך לא תעביד. ולכא' זה היינו הך, אבל בכל זאת זה קצת אחרת, דמשום ואהבת לרעך כמוך אנחנו מחוייבים לעשות חסד לעשות טוב, אבל מאי דעלך סני לחברך לא תעביד זה בחינה של לאו, לא תעשה רע, לא תעשה שנאה, שלא תעשה לו דבר מה שלא היית עושה בשבילך.

והחלק הזה הוא באמת יותר שוקל, כי רואים הרבה פעמים אנשים שמוכנים לעשות חסד ואפי' באופן חזק מאד, ממש עושים הרבה מדי חסד. ובכל זאת האיש הזה שעושה חסד לפעמים הוא יראה מישהו שלא מוצא חן בעיניו מאיזה סיבה שהי' ואז הוא יכול לעשות "רע" ג"כ. מאד רע! מצד אחד הוא עושה מאד חסד ומצד שני הוא עושה רע.

ועכשיו בעצם במה היה צריך להתחזק, כשבאים להתחזק בחלק של בין אדם לחבירו איזה חלק צריך לחזק, בעצם צריך לחזק את החלק הזה - לא לעשות רע. אבל אי אפשר לתקן תקנה - שלא לעשות, מה לא יעשה, הרי צריך לתקן שיעשה איזה דבר. ולכן לכל הפחות עושים את החלק הזה של עשה טוב. משלוח מנות ומתנות לאביונים.

זה הכל לחזק את הענין של עשיית הטוב. אבל התכלית באמת הוא לא רק זה. אלא התכלית הוא באמת יותר - לא לעשות רע. כמו שרואים במציאות.

באיזה דבר רואים אצל אנשים יותר את המדות בין אדם מוכן לעשות חסד אפי' הרבה מאד. אבל בכל זאת הוא לא יכול להתגבר במה שנוגע לחלק זה של בין אדם לחבירו. שכשלא מוצא חן בעיניו משהו אצל חבירו, הוא כבר תיכף ומיד יכול להיות ממש... ולעשות את הדברים הכי רעים לחבירו.

ורואים מהנסיון שלא יכולים להתגבר כשיש איזה טענה או ביקורת על חבירו, ונוקם עד כדי כך, ולכן בזה צריך הרבה יותר לעבוד, לא שלהתחיל בזה אי אפשר, כי לא שייך תקנה שלא לעשות רע, דבמה זה יתבטא, אבל עיקר התכלית הוא זה.

וממילא מה שכתוב בספרים שפורים זה דבר גדול, שיש בו אהבה ואחווה ושלוה ורעות. הפשט הוא שצריך לבוא לתכלית העיקרי שיש בבין אדם לחבירו. ועי"ז שיש אהבה ואחווה ושלוה ורעות יכול לבוא גם לידי זה שגם שנאה לא יהי', ואפי' אם יראה איזה ביקורת לא יבוא לביקורת כ"כ חזק, זה מה שצריך להיות התועלת שיוצא מפורים.

ולכן כתוב בספרים שפורים זה כמו יום כפורים, ומשמע דפורים עוד יותר גדול, משום שבזה צריך להיות עד כדי כך שבן אדם יעבד את המדות עד כדי כך שיגיע למצב שלא ירגיש את הרע, וכמשאחז"ל חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, ופי' המפרשים דכמו שאפשר לבן

אדם להתגבר ולעשות דבר טוב כך יוכל להתגבר ולשנוא את הרע.

ובעיקר מה שצריך לראות שבזמן הזה שהיה מעין קבלת התורה. צריך להתחזק גם בחלק הזה שיתגבר שלא לעשות רע, וזה חלק גדול מאד. ואנשים סבורים שזה חלק פשוט, וזה לא נכון. כמו שכבר הזכרנו שרואים מהנסיון הרבה פעמים שבן אדם מוכן לעשות טוב אבל כשפוגעים בו הוא לא יכול לוותר.

וצריך לדעת לא להקפיד, וחז"ל אומרים כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו. ולמה דוקא מעביר על מדותיו למה לא אמרו שיעשה חסד? משמע דאמנם חסד זה דבר טוב מאד, אבל צריך להיות "מעביר על מדותיו, זה מעבירין לו על כל פשעיו. במקום שפוגעים בו להיות מעביר על מדותיו, זה דבר גדול מאד, ועל זה אומרים חז"ל מעבירין לו על כל פשעיו. אבל חסד אפי' שזה דבר גדול, מ"מ זה עדיין לא מספיק, רק המעביר על מדותיו, כשיש איזה

ענין של מדות. שפוגעים בו, לא יעשה רע, ואז מעבירין לו על כל פשעיו.

וזה העיקר מה שצריך להתחזק בימים אלו, ואמנם לימוד התורה אפי' בפורים יש ג"כ מצוה של לימוד תורה ולא לחשוב שבפורים פטור. ראשית בלילה אין בכלל חיוב של משתה ושמחה, ובודאי יש מצוה של לימוד התורה, ואין שום היתר שהי' פטור מלימוד התורה. דאין עדיין שום דין לא משתה ושמחה ולא להשתכר, ואפי' ביום ג"כ צריך לדעת שצריך לבוא

מתוך לימוד התורה.

ואפי' שחז"ל אומרים מבטלין תלמוד תורה בשביל מקרא מגילה, זה הרי הכל בגלל הכרח הנס. ומה הענין של הכרת הנס. שזה יגרום שעי"ז ירגיש שצריך לוותר על מה שעושים לו, וזה דבר מאד קשה, וצריך מאד לעבוד על זה כי זה לא הולך בקלות. כי בן אדם כשפוגעים בו, אז כל המדות פועלים, וכל הרצונות של האדם עובדים נגד חבירו, וצריך מאד חזק לעבוד להיות מעביר על מדותיו.

והקב"ה יעזור שכל אחד ואחד מאתנו באמת יתחזק בזה, ויבוא לתכלית מה שאחז"ל קיימו וקיבלו. שזה הי' מתן תורה חדש. ומהו המתן תורה היינו בחלק של בין אדם לחבירו, שצריך להתחזק, ולכן לא מצינו שתקנו שום דבר בבין אדם למקום בפורים. רק בחנוכה. כי כאן זה מה שרוצים ומצד אחד זה יותר חזק משבועות שכאן צריך להתחזק מאד בחלק הבין אדם לחבירו, בעיקר בחלק הזה של מעביר על מדותיו.

וכל אחד שיתחזק בזה, והקב"ה יעזור שבזכות זה נזכה כולנו לקיים המצוה בשלימות ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

קטעים נבחרים מתוך הספר כאיל תערוג
על המועדים - העומד לראות אור אי"ה
בשבוע הקרוב

נשים בפר' זכור

אמר רבנו: בארץ ישראל המנהג שהרבה נשים נזהרות לשמוע פי' זכור. אמנם בחו"ל לא נהגו להחמיר בזה לנשים.

וסיפרה בת רבנו שהיתה נמצאת אצל אמה הרבנית בשבת. ופי"א בשבת פרי' זכור רצתה ללכת לשמוע זכור, אמר לה רבנו: בחו"ל נשים בכלל לא הלכו לשמוע זכור וכאן מחמירים בזה, אבל את עוסקת במצוה של כיבוד אם מדאורייתא ואת עוזבת את זה בשביל חומרא? [והרבנית היתה צריכה לה אז] [אי"ה וכידוע שהפוסקים כשו"ע ורמ"א והמג"א וטי"ז וכל הנו"כ, והמ"ב והערך השולחן וכו' וכו' וכי' לא הביאו את זה כלל שנשים חייבות בזכור וכן ס"ל להחז"א שאינן חייבות בזכור]

מחייבת עמלק בזמן הזה

כידוע דעמלק הוא שרש הרע בעולם, ומסופר על הגר"ח מוולאז'ין שבא למעונו של קיסר רוסיה וניגש אליו בנו הקטן של הקיסר והכה את הגר"ח בשוט ובכה הגר"ח, ואמר דלפי הסימנים שנתן לו הגאון נראה ד"שייג"ץ קטן זה הוא מזרעו של עמלק ואכן כשגדל הנער ונתמנה לקיסר רוסיה סבלו ממנו כלל ישראל צרות רבות וביותר ממה שגזר את גזירת הקנטוניסטים.

והנה משמע שלא התייחס הגר"ח בהבחנתו לצאר עצמו אלא לבנו, ומשמע דאין זו ראייה על האב שהוא מזרע עמלק ואולי הסיבה לזה שבאמת לא היה בנו. ומסופר על החת"ס שהרג גוי א' ואמר עליו שהוא מזרע עמלק, והנה זהו סיפור יפה.

אבל לכאוי צ"ב איך לא חשש שיהרגוהו השלטונות על כך ויסתכן עי"ז.

משנכנס אדר מרבנים בשמחה

מה שאמרו (תענית כט, א) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', צ"ע כוונת הגמ' ובודאי אין הכוונה כפשוטו להרבות בשמחה.

ואמר רבנו דבשלמא מה שאמרו משנכנס אב ממעטים בשמחה יש בזה גי' (עי' שו"ע תקנ"א ס"א) אבל באדר מאי איכא למימר? ואמרו לפניו בשם הגר"ח קניבסקי שכוונת הגמ' לדין של בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי וכו' (וכדמפרש בגמ' ואזיל הובא במג"א ועוד) ואמר שא"כ מהו מרבין בשמחה הי"ל לגמ' למימר דבאדר יש מזל טוב וצ"ע.

[אי"ה וראה הליכות שלמה פורים עמוד שכיח מה שכתב בזה]

מחצית השקל

בתענית אסתר היה נותן רבנו ג' מטבעות של חצי שקל של זמנינו [עי' רמ"א שם ובה"ל ד"ה ויש], [וקודם שנותן אומר זכר למחצית השקל]. ולא הקפיד ליתן קודם מנחה. [עי' משנ"ב ס"י תרצ"ד סק"ד].

ונשאל אם יש ליתן אלו המעות לעניים או אפי' שאר צדקות?

והשיב דלאו דווקא עניים אלא גם שאר צדקות. אבל ליתן המחצית השקל לביכנו"ס שאי"צ כלל כסף, אינו לכתחילה.

האם הישובים שאין להם מנין חייבים לעקור עבור ד' פרשיות

איתא בשו"ע (סי' תרפ"ה ס"ז) דבני הישובים שאין להם מנין צריכים ללכת למקום שיש בו מנין לשמוע פרשת זכור ופרשת פרה להשיטות דחיובם מה"ת. ע"כ.

ונשאל רבנו דיש לעיין דבנשמת אדם (כלל ס"ח) הוכיח דאינו חייב לעקור מעירו כדי לשמוע תקיעות מדמבואר בגמ' (ר"ה לה, א) דמשכח"ל מקום שתוקעים ומקום שמברכים, ואין המברכים חייבים לעקור למקום התוקעים, וכן לשאר מ"ע אי"צ לעקור אף אם היא מה"ת, וא"כ כ"ש שלענין ד' הפרשיות לא היה לנו לחייבם לעקור?

והשיב: דהנה באופן שהוא נמצא במרחק של ד' אמות סמוך לעיר אחרת ודאי לא נימא דאינו חייב לעקור לשם מצד דהוי עיר אחרת, וכן כשאין המרחק גדול - כביתר לירושלים וכיו"ב - לא שייך כלל דהחיי"א, והדבר תלוי במרחק הישובים. (מאיל המילואים עמ' כה)

גר שנתגייר

נשאל רבנו לפי שיטות אלו שעמלקי שהתגייר הגירות גירות, ולכאוי א"כ הרי הוא כקטן שנולד דמי והוא ישראל. וא"כ האם יש חיוב על גר זה להרוג את אביו? ואמר רבנו: לא, משום שכיבוד אב ואם תלוי במציאות היינו מי הוא אביו ומי היא אמו ואי"ז תלוי בד"ן, ואפילו אם הוא כקטן שנולד דמי, עדיין במציאות הוא אביו, וא"כ אסור לבזותו ולקללו וכו' כמבואר ברמ"א סימן רמ"א סעיף ט.

הנהגות בקריאת המגילה

רבנו בשנים עברו היה שומע בדרך כלל את המגילה בהיכל ישיבת גאון יעקב, והיו שנים שהיה פושט את המגילה שלו כאגרת [עי' שעה"צ ס"י תר"צ סק"ג] ובשנים האחרונות הפסיק להקפיד בזה.

והיה נוהג לעמוד בעת זמן קריאת המגילה, למרות חולשתו אחרי הצום, ושנה אחת ביקשו [בישיבת גאון יעקב] לקצר ולא לדפוק בהמן רק הראשון והאחרון מפני חולשתו ולא עלתה בידם, ונשאר לעמוד כל זמן הקריאה.

היה קורא ביחד עם הש"ץ את המגילה. ואמר שהחושש שיחסיר מילה מהבעל קורא יש ענין שיוציא המילים בפיו כדי שיוכל להשלים [עי' ס"י תרפ"ט משנ"ב סק"ה]. והיה קורא אח"כ לנשים כדי שאם הפסיד מילה יחזור על זה כעת.

נהג במגילה שלו העשויה מקלף בידו בלי מטפחת. עיי' שע"ת ס"י תרצ"א סק"ד.

באמירת המן הראשון והאחרון, רקע ברגלו על הריצפה, וכמבואר במשנ"ב ס"י תר"צ סקנ"ט.

שח נכדו הרה"ג ר' אברהם ברלין: אספר מעשה אחד, איך שלא היה בביתו כניסה לעוה"ז כלל וכלל, בערב פורים כל שנה אמי ע"ה היתה דואגת למלא את מטבחיו של אביה במוצרים למשלוחי מנות.

שנה אחת [אחרי הסתלקותה של אשת רבנו הרבנית תמר ע"ה] לא הספיקו בערב פורים להעביר את המוצרים שנקנו עבור רבנו לביתו, בבוקר יום הפורים לאחר התפילה

הגיע נכד הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל ר"ש קורלנסקי עם משלוח מנות מסבו לרבנו, באותה עת נוכח מלבד רבנו רק אחי הרה"ג ר' יוסף שדאג לשמשו, ורבנו ואחי חיפשו במטבח מה אפשר להחזיר להגרמ"ל ולא מצאו דבר מלבד בקבוק יין ביתי, אפילו קבא דמוריקא לא נמצא, וכי מה יתן פירורי לחם? או מעט חלב, ופתח רבנו את המקרר והיה בו חבילת תמרים (שנהג לברך על הקומפוט בסעודה העץ על פרי ח') אך ראה שחבילה זו פתוחה ואי"ז מכובד לשלוח חבילה פתוחה, ואמר לאחי שיגיד לר"ש קורלנסקי שבהמשך היום ישלח להגרמ"ל משלוח מנות.

בדין יצאו מקצתן בעשרה דמגילה

בטורי אבן (מגילה ה, א) כתב דמבואר במגילה (יח, א) דלא יאמר אקרא עם הציבור חציה הב' של המגילה ואח"כ החצי הראשון דהויא קריאה דלמפרע, דאין להקשות דאפילו אם היה מועיל למפרע איך יגמור החצי הראשון ביחיד למ"ד שצריך עשרה לעיכובא, דיש לומר דהיה מועיל כיון שתחילתו היה בעשרה, וכעין דינא דיצאו מקצתן [והיינו דאף דבעלמא בעינן שיטתו ע"פ רובן וכאן משמע שיכול לגמור אף ביצאו הטי' והוא נשאר יחיד, ודימה לענין דיהני ההתחלה] ע"ש.

והנה ידוע המעשה עם הגר"א (עליות אליהו או' מג) ששכר אנשים לשמוע את קריאת המגילה שלו כדי שיוכל לקרוא בעשרה, ובאמצע הקריאה ברחו כולם בהחבא ולא נשאר איש, וקרא המגילה ביחיד, וכל פעם שסיפר מזה הרבה לבכות בכי רב, ומשמע דלא סבר כהטו"א הנ"ל דסגי בהתחלה.

ואין לומר דשם שיער הגר"א שמתחילה היתה כוונתם לצאת באמצע ובאופן כזה גרע, דהלא גם בנידון הטו"א ידוע שכשיקרא אח"כ תחלת המגילה יקרא בלא העשרה. [וגם צ"ע אם אכן היה גופא דעובדא באופן שכבר בתחילת הקריאה תכננו לצאת, שעדיין לא ידעו שהגר"א יהיה שקוע כ"כ בקריאה עד שלא יבחין בנעשה סביבו].

אך י"ל דאף אם סבר כהטו"א היה כאן מקום לצער, דשמא אף שגומרים גם בלא עשרה, מכל מקום אין זה לכתחילה, ולכן כמו שכאב לו להגר"א חסרון הלכתחילה של העשרה, כן כאב לו הלכתחילה שיגמור בעשרה.

ואמר רבנו: מה הצורך לכל זה, והרי אפשר לומר דפליג בזה הגר"א על הטו"א (מאיל המילואים עמ' לח)

בקבוק מים מינרלים

נשאל רבנו: משלוח מנות הרי אפשר לקיים בכל מיני אוכל או משקה, אולם מים אין להם שם משקה לענין זה ואי אפשר לקיים משלוח מנות בכוס מים. אולם יש לדון בימינו שמים מינרלים נמכרים בבקבוקים נאים, ומחירים יקר לעתים יותר משתיה מתוקה באותה כמות, האם יש חשיבות בבקבוק כזה וניתן לצאת בו ידי חובת משלוח מנות או לאו.

והשיב רבנו: שבדיעבד יש להקל שיוצא ידי חובה אם שלח את המים בבקבוק נאה ומכובד שנמכר ביוקר כמקובל היום. (גליון וישמע משה - מקץ תשע"ח)

רבן של ישראל

הוא רואה את האבא שהוא עם שני בניו שהגיעו לסוכות להיות בארץ, והחליט לקבל ברכה כבר עתה לפני החג.

ומספר לי רבי ישעי' שכשרק נכנס האבא עם אותו בחור, וראש הישיבה מבחין בו, נהרה נראתה על פניו, הוא פונה אליו באומרו - אתה זוכר, כמדומני שאתה היית זה ששאל אותי כשהיינו באמריקה שאלות בפרק השואל... הוא שאלו אם זוכר הוא מה שאל, והבחור נבוך ולא זכר כלל את השאלה למרות שזכר שאכן שאל דבר מה. השיב לו מרן - אני יגיד לך מה שאלת, אתה שאלת כך וכך, ועניתי לך כך וכך, וכשהגעתי אחר כך ראיתי שלא ענית לי כך וכך, והוא אומר לו, כמה אני שמח שהגעתי, עכשיו אני יכול לומר לך את הביאור האמיתי בסוגיא.

מדובר במקרה שאירע לפני חצי שנה, ומאז עברו בביתו אין ספור דברים, והוא כה חשש שלא אמר לאותו נער את האמת במדויק באותה סוגיא, ורק חיכה שיזכה להאיר לו את האמת בסוגיא, וראו פשוט איזו שמחה היתה לו כשהגיע אחר חצי שנה לביתו, ויכל לומר לו את האמת בסוגיא.

ד. שח לנו בעל המעשה: אחד ששאל לרבנו שהיה בשנת האבילות על אביו ונסע עם משפחתו לארה"ב לבקור קרובים, והיה אפשרות ליסוע דרך רוסיה שהיה יותר זול אבל אז יש חשש שלא יהיה לו מנין בדרך, ונסתפק אם ליסוע עם אשתו וילדיו הקטנים ולעזור להם, או שיסע לבדו בטיסה ישרה והם יסעו דרך רוסיה עם החניית ביניים וכל הטררחא?

ואמר לו רבנו שהוא יסע לבדו ישיר והם יסעו דרך רוסיה. ובחזור גם נסע האבא לבד [והאמא עם הילדים נסעו דרך רוסיה כשמגיעים למחרתו] וכשהגיע בחזור לארץ והתקרב לבית היה ריחות שלא היה כמוהם ונתברר שבאותו קיץ [שהיה מאוד מאוד חם באה"ק] היה קצר חשמל בבית וכל מה שהיה במקפיאים התקלקלו ובכל הבית היה ריח גורא עם עוד שאר דברים שאכמ"ל וכו' ועבד כעשר שעות עם חומר נקיון מיוחדים שיוכלו באיזה שהוא אופן להיכנס לבית, ונתברר הסיעתא דשמיא שהנוטל עצה מהזקנים אינו נכשל ואילו היה נסע עם משפחתו לא היו יכולים אחר הנסיעה הארוכה להכנס להבית מלבד המראות הנוראות והריח הבלתי נסבל שהיו בבית.

רבנו ותיקין עשרות שנים, ושאלו רבנו מה מעשיך וכו', ואז שאלו אתה לומד תורה כל יום? וענה כן. ושוב שאלו כמה זמן? ענה שעה ומחצה, והביט בו רבנו ואמר לו אני חושב שאתה יכול להוסיף עוד עשרים דקות כל יום, כעבור כמה שנים פגש רבנו שוב בשמחה ומיד כשהגיש את ידו לשלום זכר אותו רבנו ושאלו נו הוספת עשרים דקות?

אותו אדם התבייש ולא ענה כלום כיון שלא הוסיף, אך באותו יום חזר לביתו ואמר לאשתו אם הרב שטיינמן שאני לא מאניש ולא קשור אליו מבקש ממני להוסיף עשרים דקות לימוד ביום וזוכר זאת כעבור כמה שנים כנראה שאני באמת יכול להוסיף, ומאותו יום החל להוסיף עשרים דקות לימוד.

ג. סיפר הרה"ג ר' הלל קופרמן שליט"א:

מידת האמת והאחריות לכל דבר סיפור דומה ומבהיל שח באוזני ידידי רבי ישעיה לוינשטיין שליט"א, כשהיה שותף יחד עם אחיו רבי יצחק למסעו של מרן זצוק"ל במונסי בסיוור הנודע לחיזוק בני הגולה, ורק מי שהכיר את גודל חרדתו מהקפדה על כל פרט מאורחות ימי חיו, יכול להבין זאת, היה זה בחודש אייר ביום שישי, ומרן ביקש שכשנוסעים ממונרו מבית האדמו"ר מסקווירא, אצלו הגיע לביקור, בחזרה עד למונסי שנגיע לשם בחצות נהיה כבר לאחר שהתפללנו תפילת מנחה, וכל הדרך היינו חרדים איך שלא לאבד רגע, וכשהגענו לאיזה מקום להתפלל תפילת מנחה גדולה, רבי ישעיה צלצל לאחד מנגידי המקום שהיה מחזיק תורה גדול, ואמר לו שאם תפץ הוא לראות את מרן, הוא מציע לו לבא עתה לביהכ"כ ויכניס אותו מאחור לראותו, השיב לו אותו נגיד כי הוא אינו באיזור כלל, אבל ישמח מאד ששני בניו שנמצאים בביתו יקבלו ממנו ברכה, ואכן כך הוא. הם הגיעו לתפילת מנחה, ולאחר מכן ניגשו לקבל ברכה, ואחד מהם שהיה נער בר מצוה החל לשאול את מרן שאלות בפרק השואל, ואני עומד שם בלחץ גורא, ידעתי כמה הזמן יקר למרן בתוך כדי נסיעתו כשהשבת בפתח, והוא שואל שאלה ועוד שאלה, ומרן משיב לו בכזו טבעיות ונעימות מענה לכל שאלותיו.

במוצאי יוכ"פ לאחר חודשים ספורים, רבי ישעיה חזר מהתפילה והלך לשבור את הצום בבית אמו שדרה בסמיכות למרן, ונכנס לאחר מכן ללמוד עם מרן כדרכו, באמצע הוא שומע דפיקות בדלת,

א. מספר נכדו הרה"ג ר' אברהם ברלין: לפני כחמש עשרה שנה הרי"ה היה בניחום אבלים אצל אחד מתלמידיו מתקופת שהותו במונטריי שבשווייץ אותו תלמיד ישב שבעה על אשתו בשכונת הר נוף ואותו אדם סיפר לרבנו שילדיו ומשפחתו שואלים אותו תמיד איך עמד בכל הנסיונות בימים שהחושך יכסה ארץ (השואה) והן אמנם בשווייץ הצורך לא הגיע אך גם שם היה מחסור באוכל ובדידות ועוד דברים קשים.

והשיב להם שהכל בזכות רבנו, שלישיבה במונטריי היו ב' דרכים להגיע או דרך שביל נפרד, או קיצור דרך מגינה שהיתה ליד הישיבה ודרכה יכלו לעבור לישיבה, ורבנו עבר בגינה וראהו שם מטייל ושאלו מה אתה עושה כאן וענה, מטייל!

אמר לו רבנו ואולי אתה סתם רוצה לבזבז את הזמן. ומיד עלה לביהמ"ד ללמוד, וסיפר שלקח משפט זה לכל החיים ונקודת האמת הזו שבו הוכיחו החזיקו לכל החיים. ומשפט קצר זה יש בו ב' מסרים נוקבים, א' עצם ניצול הזמן שלא לבזבז סתם את הזמן, ב' מידת האמת והדבר הראשון בזה שהאדם יהיה אמיתי עם עצמו, האם באמת רוצה לנוח או שסתם רוצה לבזבז זמן ורק מרמה את עצמו. [ואם במידת האמת עסקינן אי אפשר להאריך בזה כל כך אך אספר דבר אחד בענין זה על רבנו, שבפעם ראשונה שנתכבד להיות המסיים בסיום הש"ס במעמד רבבות אלפי ישראל ולומר ההדרן, אמר למקורביו אם אני יאמר הדרן הלך מסכת גדה וכו' יהיה זה שקר שנשמע מהנוסח כאילו סימתי גדה וזה אינו נכון שהרי לא סימתי, לכן אחרי שהזמינוהו במשך תקופה זו התחיל בלימוד מסכת גדה עד סופה כדי לסיימה באמת עד חגיגת הסיום כדי שלא יהיה דובר שקר, ולמחזור הבא בדף היומי התחיל ללמוד כל הש"ס כי חשש שאם אמר ההדרן של סיום הש"ס מבינים שגם הוא סיים הש"ס ועשה קביעות לזה וביקש מתלמיד חכם [שצעיר ממנו בחמישים שנה בערך] שיבוא כל בוקר ללמוד עמו שבע דף כל יום מלבד שבת וכך לסיים הש"ס במהירות תוך שנה וחודשיים בערך, ובהמשך היה אותו ת"ח מקריא לפני רבינו שבע דף פעם בשבוע אחרי ותיקין כדי שיסיים הש"ס ביחד עם הציבור [שלומדים את זה שבע שנים]

ב. עוד סיפר: בשמחת נישואי ניגש אליו קרוב ממשפחת רעייתי אדם שותו"מ אך איננו חרדי והציג את עצמו לרבנו ואמר שהוא אח של אדם המתפלל עם